

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การส่งเสริมการเกษตรจัดได้ว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเกษตร เพราะเหตุที่ว่า งานส่งเสริมการเกษตรเป็นงานที่บริการความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรแก่เกษตรกร แล้วติดตาม ให้คำแนะนำช่วยเหลือเกษตรกรจนเกิดผลสำเร็จ ขณะเดียวกัน การส่งเสริมการเกษตรยังเป็นกระบวนการในการรับข้อมูล รับปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพของเกษตรกร บุญธรรม (2540: 26) กล่าวว่า งานส่งเสริมการเกษตรเป็นการให้การศึกษาจากระบบโรงเรียนที่ต้องเสริมด้วยการบริการสนับสนุนอย่างใกล้ชิดและเป็นการถ่ายทอดความรู้และทักษะให้แก่บุคคลเป้าหมาย คือตัวเกษตรกร สมาชิกในครอบครัว ที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพทันที อีกทั้งยังช่วยให้เกษตรกรได้เรียนรู้และเข้าใจสถานการณ์ หรือปัญหาในการทำการเกษตรของตน ตลอดจนทางเลือกที่เหมาะสม ในการทำการเกษตรและนำไปปฏิบัติได้

กรมส่งเสริมการเกษตร มีภารกิจเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรในการผลิต การแปรรูป การเพิ่มมูลค่าในสินค้าเกษตร การกำหนดมาตรการและแนวทางในการส่งเสริมการเกษตร การควบคุมคุณภาพสินค้าและผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรสู่เกษตรกรเพื่อสร้างรายได้และความมั่นคงในการผลิตและการประกอบอาชีพการเกษตร โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ หนึ่งคือ ส่งเสริม และพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ประการที่สองคือฝึกอบรมเกษตรกร และให้บริการทางการเกษตร ประการที่สามคือ พัฒนา ส่งเสริม และประสานการถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิต และการจัดการผลผลิตพืช ประมง และปศุสัตว์ แก่เกษตรกร และประการสุดท้ายคือปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ.2545) ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ก็คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ซึ่งหน้าที่ความรับผิดชอบนี้เป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่ความรับผิดชอบนี้เป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่ความรับผิดชอบที่กล่าวไว้ในระเบียบกรมส่งเสริมการเกษตรที่ว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล พุทธศักราช 2552 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2552)

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2544 เห็นชอบให้มีแผนปฏิรูประบบบริหาร ภาครัฐ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการดำเนินงาน กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้มี การปรับเปลี่ยนระบบส่งเสริมการเกษตรเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ดังกล่าว โดยมีหลักการ ดำเนินงานคือ เพื่อให้เกษตรกรเป็นผู้กำหนดแนวทางการพัฒนาของตนเอง ให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตรทำหน้าที่สนับสนุนอำนวยความสะดวก และประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กร ต่างๆ ตลอดจนเข้าไปเรียนรู้ร่วมกับเกษตรกร โดยให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลเป็นกลไกในการปฏิบัติงานระดับพื้นที่ การเสนอขอรับงบประมาณ ให้เป็นไปในลักษณะ ล่างสู่บน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2545) มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการปฏิบัติงานของสำนักงาน เกษตรอำเภอ โดยตำแหน่งเกษตรอำเภอและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทุกระดับได้ปรับเปลี่ยนเป็น สายงานวิชาการทั้งหมด กำหนดให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีตำแหน่งเป็น เจ้าพนักงาน การเกษตร เจ้าพนักงานเคหะกิจเกษตร เจ้าหน้าที่บริหารงานเกษตร ปรับเปลี่ยนตำแหน่งไปเป็น นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งในการปรับเปลี่ยดังกล่าว ได้กำหนดให้เฉพาะเจ้าหน้าที่ที่สำเร็จ การศึกษาในระดับปริญญาตรีตามวุฒิการศึกษาที่สำนักงานข้าราชการพลเรือน (กพ.) กำหนดระบบ ส่งเสริมการเกษตรได้ปรับปรุงมาโดยตลอด และปัจจุบันเป็นการปฏิบัติงานภายใต้กรอบตัวชี้วัด ผลสัมฤทธิ์ของงาน

การปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริม การเกษตรอยู่หลายปัญหา เพราะจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีความแตกต่างกัน ซึ่ง มีลักษณะเป็นภูเขาและมีที่ราบสลับกันไป อีกทั้งยังมีความแตกต่างในด้านภาษาเพราะในจังหวัด แม่ฮ่องสอน มีประชากรที่มีเชื้อชาติแตกต่างกัน ทำให้มีการใช้ภาษาที่แตกต่างกันไปตามชุมชน ความ ไม่พร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ในบางพื้นที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ เรื่องการคมนาคมที่มีความ แตกต่างกัน ทำให้การปฏิบัติงานด้านส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความแตกต่าง กัน การใช้สื่อในการส่งเสริมการเกษตรมีความแตกต่างกันตามพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อสงสัยว่าการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตรในแต่ละพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นอย่างไร มีเงื่อนไขหรือปัญหาอะไรบ้างที่ทำให้ การปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ หรือไม่ปฏิบัติตามเป้าหมายที่คาดไว้ รวมถึงเงื่อนไขหรือปัญหานี้มีผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่ ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนหรือไม่ อย่างไร เมื่อทราบถึงเงื่อนไขและปัญหาที่พบก็จะทำ ให้สามารถพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ได้ ทำให้การปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรบรรลุ วัตถุประสงค์ และสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานบางประการ ด้านเศรษฐกิจและสังคมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานที่พัฒนาหรือเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น
2. ทราบแนวทางในการสนับสนุนและแนวทางการพัฒนาศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในด้านการงานเพื่อทำให้การส่งเสริมการเกษตรมีประสิทธิภาพ อันเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรมากที่สุด

ขอบเขตการวิจัย

ด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในสำนักงานเกษตรอำเภอ 7 อำเภอ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เจ้าพนักงานเทคนิคเกษตร และ เจ้าพนักงานการเกษตร รวมทั้งสิ้น 30 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ความพึงพอใจ

นิยามศัพท์

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบตำบล ประกอบด้วย นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เจ้าพนักงานการเกษตรและเจ้าพนักงานเคหกิจเกษตรประจำสำนักงานเกษตรอำเภอ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีอาชีพทางการเกษตร และเป็นเป้าหมายในการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร

ระบบส่งเสริมการเกษตร หมายถึง ระบบที่กรมส่งเสริมปรับปรุงและประกาศใช้เมื่อตุลาคม 2545 ประกอบด้วยระบบการทำงานในพื้นที่และระบบสนับสนุนการทำงานในพื้นที่ ซึ่งเป็นกระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงและเป็นไปในทางเดียวกัน

งานส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การนำความรู้ต่างๆ ตลอดจนประสบการณ์ในการเกษตรไปถ่ายทอดเผยแพร่และแนะนำให้แก่เกษตรกรด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อชักจูงให้เกษตรกรได้นำไปเปลี่ยนแปลงแก้ไขวิถีปฏิบัติของตนให้ดีขึ้น และใช้โดยประหยัด กับรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ด้วย โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบตำบลที่เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ซึ่งอยู่ในประเภทวิชาการ

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบตำบลที่เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ซึ่งอยู่ในประเภทวิชาการ

เจ้าพนักงานการเกษตรชำนาญงาน หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบตำบลที่เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ซึ่งอยู่ในประเภททั่วไป

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบตำบลที่เป็นพนักงานราชการที่เป็นลูกจ้างประจำไม่ได้บรรจุเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ วุฒิที่ใช้ในการทำงานคือปริญญาตรี

เจ้าพนักงานการเกษตร หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบตำบลที่เป็นพนักงานราชการที่เป็นลูกจ้างประจำไม่ได้บรรจุเป็นข้าราชการ วุฒิที่ใช้ในการทำงานคือวุฒิปริญญาตรีวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved